

Микола Павленко

Ave, Natura!

Новели, оповідання, повість

Київ
2020

УДК 821.161
П12

Павленко М.
П12 Ave, Natura! : новели, оповідання, повість. —
Київ : Видавництво Ліра-К, 2020. — 228 с.

ISBN 978-617-7910-66-3

Перед вами нова книжка автора, що вмістила новели, оповідання і повість – твори, в яких у неповторній манері Нечуя-Левицького, змальовується чудова українська природа на тлі сучасних подій на Сході України, опис романтичного кохання і кумедні ситуації, в яких опинилися горе-мисливці, відкриваючи сезон полювання.

А ще перед вами постане таємничий і небезпечний світ часів завоювання індіанських племен Канади, в ореолі якого визріває жертвне кохання мужнього і відважного Біллі до юної Медж, героїні повісті «Історія Медж Роджерс», викликаючи у читача богобійний трепет перед красою і благородністю вчинків, і протест проти тяжкої життєвої несправедливості.

УДК 821.161

ISBN 978-617-7910-66-3

© Павленко М, 2020

© Видавництво Ліра-К, 2020

ЗМІСТ

Новели, оповідання

Ave, Natura!.....	5
Заметіль.....	11
Не судилося	57
Дикі гуси.....	82
Голий заєць, або Лисиця-терорист	91
Таємниця заячої тропи	102

Повість

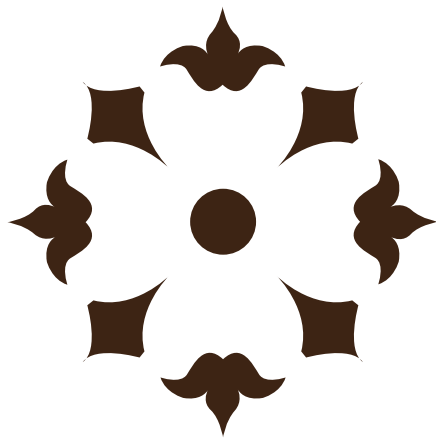
Передмова	126
Історія Медж Роджерс, або Як не тхнути скунсом	128

НОВЕЛИ

ОПОВІДАННЯ

Ave, Natura!

Сьогодні нашому підрозділу пощастило: в результаті чергового розведення військ ми опинилися за лінією розмежування на найбільш віддаленій ділянці.

...Вдалині виднілася якась дивна будівля. Зблизька виявилось, що це була напрочуд красива і багата садиба місцевого олігарха. Будинок розташовувався в саду: перед його вікнами і широкою критою верандою розкинувся великий квітник, облямований темними столітніми смереками. За ними зеленою стіною бовванів у даліні густий і розкішний фруктовий сад. З іншого боку, до будинку примикав двір, служби, флігеля, гараж і за всім цим господарством виднівся ще один двір, але вже дещо менший з декількома будівлями. Наша бригада зайняла садибу на третій день п'ятого за рахунком розмежування. Увійшли вночі, втомлені, голодні і злі. Лаючись і голосно перегукуючись, довго нишпорили і бродили порожніми, обірваними і спотвореними артилерійським вогнем численними кімнатами, в яких гучно відлунювали наші кроки, шукаючи за допо-

могою кишенькових ліхтариків кімнату або куток, де можна було б прилягти і відпочити. Нарешті, я знайшов якусь глуху, захарашену уламками меблів кімнату з ліжком, і, як був у одязі повалився на неї, відмовившись від вечері.

Вранці прокинувся досить рано – не було ще й шести. У розбите вікно, освітлюване невидимим для мене веселим сонечком, м'яко світило ласкаве весняне небо. Швидко скочивши з ліжка, я озирнувся навколо. Кімната була в одне вікно з рештками червоного, синього і зеленого скла в рамі. В кутку стояло велике, вирізане з дерева розп'яття, стіни посічені кулями і шпалери клаптями звисали від розписаної візерунками стелі до підлоги. Кілька понівечених віденських стільців, крісел і столиків лежали на підлозі вперемішку із шматками битого кольорового скла, якимись папірцями і засохлою глиною. Я вийшов з кімнати, минув ще кілька таких же порожніх і спотворених військовою кімнат. В одній з них, досить великій і світлій, звернув увагу на красивий, чудового голландського малюнка, коричневий вцілілий камін, а поруч з ним статую Наполеона в традиційному трикутному капелюсі. Вийшов через провалену снарядом стіну на балкон, з якого виднівся сад. Перед ним розгорнувся, як сувій полотна, квітник, і виструнчилися знайомі ще з ночі темні розлогі ялини. У повітрі війнуло свіжістю і тишею, міцно духмяніло теплими випарами землі, квітами і горіховим листям. На траві, на листьях дерев, на каменях і навіть на смітті – виблискувала діамантами густа роса. Сонце сяло вже досить високо. З невидимого звідси ставка долинала монотонно-зумкотіле соковите гудіння жаб. Над нерухомою зеленню саду, над тихими сумними руїнами, над білими колонами балкона і купами сміття, розкинувся глибокий блакитний небесний купол, ніжний і безтурботний. Я з сумом зітхнув і повільно, уважно роздивляючись на всі боки, попрямував широкою

горіховою алеєю вглиб саду. Було ще рано, але у дворі вже лунали голоси солдатів і два рази до мого слуху долинуло гарчання американських БТРів. Десь у глибині саду боязко свиснув соловей, і зробивши лише одне філігранне колінце, тут же замовк. У кущах і в листі горіхів безтурботно шуміли і вовтузилися горобці, перепурхуючи з місця на місце, і весело цвірінькаючи. Всюди відчувалося розбуяле життя, радість руху, аромати весни і сонця. Життя в саду вирувало, клекотіло: кожен кущик, кожна гілочка і кожна алея народжували сотні різних звуків, то ледве вловимих і непоказних, то дзвінких, галасливих і несподіваних – мелодійно насвистуваних чи нескладно стрекочучих, схожих на кулететний тріск. У траві на весь голос озвучували свої трелі коники і сичали цикади, з густих вершин дерев нестримно-веселими каскадами зривалося цокання дроздів, зусюди лунали горобині сімейні сварки, а здалеку, з глибини саду, долинали гучне зозуляче кування. Вона збиткувалася довго, з короткими перервами, але, коли зачула мої кроки, що тихо шаруділи по гравію, закувала ще раз, смішно і поспішно, ніби видавлюючи з себе і, фуркнувши з вершини старого горіха, легко шумнула крилами стороною від мене. Я із задоволенням дивився на все, що мене оточує, широко розплющеними очима, прагнучи якомога більше побачити. Боже! Яка ж тут утіха і благодать! Давно я не зрів, не зустрічав і не відвідував такого милого куточка землі! Цей сад нагадав мені мій ріднокрай. Там, у тих місцях, де проходило моє дитинство, теж був такий же красивий і розкішний парк. І чи не тому мені стало на душі невесело і сумно? Не знаю. Я спрагло, на повні груди, вдихав свіже бальзамічно-благовонне повітря алей і галявин, жадібно підставляв обличчя в обійми сонця, дивився навколо і все ніяк не міг надивитися і намілуватися.

Душею відпочивав від воєнного, сповненого тривоги і небезпеки життя, від суєти, від бруду і буденних дрібниць, від людей і від їхніх вічних непорозумінь, злоби, ненависті та утисків. Мені було і сумно, і водночас добре, як давно вже не було за ці важкі воєнні роки. Лагідна печаль, заспокійливі роздуми, владно охопили все моє ество. Я повільно пересувався під деревами, з цікавістю придивляючись до всього, і голова моя наповнювалася філософськими роздумами і висновками з приводу того, що я бачив і спостерігав у цьому зеленому царстві спокою, тихого незайманого життя. Мене оточувала пишна велич Природи, вічно красивої, як арфа, що звучить назустріч сонцю. Сад був дуже старого віку і посадки. За товстими стовбурами, в два-три обхвати в діаметрі, з корою, вкритою тріщинами, лишаями і наростами, я міг судити про 80-100 літнє довголіття поодиноких велетнів цього рослинного світу! Декотрі яблуні і груші були настільки великолітні, що їхні стовбури і гілки покоїлися на штучних підпірках і рамах. Всюди виднілися сліди дбайливого догляду і хазяйського ока: скрізь було чисто, на галявинах підстрижені ягідні кущі, алеї підметені і посипані пісочком, дерева розчищені й оброблені вапном. Але війна і на це райське місце наклала свою грубу і важку руку! Кругом виднілися глибокі вирви від снарядів, купи роздובаної чорної землі, вивернуті з коренем, повалені гігантські стовбури. В одному місці через весь сад зміївся глибокою стрілкою окоп і були розкидані порожні консервні банки, якісь папери, ганчірки, стріляні патронні гільзи та інший дрібний військовий непотріб. В іншому, моторошно чорніла спалена і зрешечена кулями вантажна машина, і лежав на боці зелений зарядний ящик. Недалеко від мене забіліла серед зелені красива, ажурна, змайстрована дзвіночком з березових стовбурів альтанка, під чер-

воним жерстяним дашком. Я завернув до неї. Поруч висо-
чили дві густолисті розлогі липи: мене пройняло густими
пахощами листя і коріння. Із захопленням і повагою, об-
вівши очима потужні стовбури цих двох велетнів, я раптом
помітив вирізані на сірій корі одного з них якісь слова, що
помітно вирізнялися білими цятками. Підійшовши ближ-
че, прочитав:

«Ave, Natura! Добровольці, що йдуть на смерть, вітають
тебе!»

Ave, Natura! Morituri te salutant!

Ave, Natura! Саме так: ave, Natura! Як це вірно і як спра-
ведливо щодо цього великого зеленого царства! Ave, Natura!
Я навіть відсахнувся, вражений правдою, закладеною в цьо-
му простому і щирому латинському виразі! Ця правда була
правдою сьогоднішнього дня. Скільки людських життів пе-
режив хоча б цей сад! І скільки їх він ще зустрине і переживе
в туманному майбутньому! Все скороминуще, все зміню-
ється в житті, лише одна велика мати-Природа повсякчас
вічна! Ми підемо з життя без сліду і, можливо, без пам'яті
для віддалених нащадків, а ось ці дерева і їх молода поросль
переживе нас і буде такою ж, як і зараз: ласкаво й привіт-
но, велично-спокійно взорувати блакитне, високе і лагідне
небо. І ці липи, осокори і дуби, ці яблуні, груші та горіхи ба-
чили не одне молоде покоління, проводжаючи його в темні
могили і побачать ще не одне нове і їх майбутнє. Бо їх спо-
кій і лагідність від їх мудрості і величі. Вони німі мудрістю
років і міцністю життя. Ave, Natura! Привіт тобі, Природо! Ті,
що йдуть на смерть, вітають тебе!..

Ще зовсім недавно тут панували «Гради», міномети
і гранатомети, ухкала і гриміла ствольна артилерія. А вда-
лині, в диму розривів снарядів, у чаді пожеж, у заграві
спалахів, у витті і скреготінні розпеченого металу люди

в страшній, патологічній злобі і ненависті вбивали один одного. Там були біль, стогін, смерть і страждання. Там лилася людська кров. Там панував дикий танок реготливої, зловтішної і тріумфуючої Смерті! А тут... як тихо, мирно і безтурботно-спокійно під цими нерухожими, обтяженими густими кронами старими деревами, як затишно і вільно, просто і благодушно! Милій, зеленої, райський куточок! Я увійшов в альтанку, закурив і сперся на балюстраду. Крізь її решітчасті, перевиті темним плющем стіни, на кам'яну підлогу лягла ажурна сітка цятко яскравого сонячного світла і тіней, і мені в обличчя війнуло запаши-ним ароматом, ніжним і невловимим, нагадавши щось далеке, миле і прекрасне, чого вже немає, що вже знищено і вбито війною. І дивлячись на химерні лавочки по кутках, на мармуровий столик посередині, виразно уявив собі, яке заможне, красиве і незалежне життя вирувало тут до наших сутичок та окопних боїв, до наших людських чвар і дикої ненависті до сусіда-загарбника! Які чудові, маленькі жіночі ніжки ще недавно стояли тут, на цих сірих кам'яних плитах, на яких нині грають вогненно-жовті відблиски раннього сонця! Де вони зараз? Хто скаже! Де ті чудесні, дивовижні і прекрасні дівочі очі, що обіцяли незвідану радість щастя, які ще недавно споглядали цю альтанку, це листя?.. Все тут розорила, поруйнувала, спустошила і сплюндрувала гібридна війна своєю страшною залізною рукою насильства і грубої сили. Одна лиш Природа пережила все це і залишилася такою ж, як і була...

Заметіль

Після проведеної вдома в колі рідних і знайомих двотижневої відпустки, отриманої мною з нагоди кульового поранення в боях на Сході України, їхав я в свою бригаду. Було це взимку, в січні місяці. Чи треба казати, що останню ніч у рідному домі я майже не спав, лиш на годину-другу угамовувався перед світанком. Що всі в будинку провели її на ногах у нескінченних турботах про моє спорядження в далекий шлях, що багато було випито домашнього вина і ще більше пролито бідною матір'ю неvtішних сліз, що батько, хоча приндився і бадьорився, але мого від'їзду очікував, як засуджений останнього часу перед стратою. І тільки маленька сестричка Лізонька була абсолютно спокійна і весела і, безтурботно реготала, бавлячись моїми військовими нагородами, коли я з вечора прощався з нею, цілував її, тепленьку, в ліжечку, і моє серце стискалося, коли я замислювався над тим, чи ж доведеться мені ще побачити все це. Може і батька, і матір, і весело регочучу сестричку бачу востаннє: сам я цього не знаю і ніяк не передчуваю!

Ніч перед від'їздом минула для мене на диво непомітно і швидко. Надворі ще навіть і на світ не бралось, а час мого від'їзду вже настав. Вибратися з передгір'їв Карпат було нелегко: снігу випало чи не річна норма. Тому пересувалися переважно на конях, особливо по наших дорогах, яких подекуди ніби й не існувало зовсім. Батько домовився з господарем туристичної фірми, який займався кінним візництвом бажаючих покататися з бубонцями, і зафрахтував для мене, героя війни, офіцера, виїзні сани, гордо іменовані господарем grindжолами разом з візником-погоничем хвацьким хлопцем Іваном. Коней подали під ганок і Ванька, якого почаркували з нагоди морозу і мого від'їзду гранчаком горілки, гонорово походжав біля коней, налагоджуючи упряж, поплескуючи рукавицями по крупах коней і притоптуючи валянками по скрипучому від морозу снігу. Речі мої, нарешті, винесли, і після цього настала зворушлива хвилина прощання. Я міцно-міцно притиснувся до себе, благословляючи мене, плачучу матір, поцілувався триразово з батьком, який непомітно змахнув непрошену сльозу, і сів у сани, супроводжуваний порадами і повчаннями. Ванька, прилаштував ззаду валізу, огорнув мені ноги бараницею (теплою баранячою шкурою), пристебнув шкіряний фартух і піднявшись на передок, розібрав віжки.

Ранок ледь починався, і небо на сході, помітно побіліло, злегка освітлювало і наш будинок з темною стіною старовинного парку за ним, і тини, і дорогу, і сусідні фермерські садиби. Одні наші вікна світилися, в сусідніх будинках глухо темніли шибки. Зірки на східній стороні неба вже тьмяно і блідо мерехтіли, а місяць першої чверті низенько вимальовувався над дахами чіткими перевернутими ріжками, і над ним яскраво і холодно сяяла велика зірка. Мороз стояв лютий, не мороз, а морозище. Коні рушили, і сани заверещали по снігу полозами, як різдвяне поросся під ножем. Я ще раз